

รายงานผลการจัดกิจกรรม Knowledge Gateway ประตูดูความรู้สู่ SMART Library

ด้วยวิธีแห่งศาสตร์พระราชา ครั้งที่ ๓

การบรรยาย หัวข้อ “SMART Library ในมิติของหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดเฉพาะ”
ในวันอังคารที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐-๑๒.๐๐ นาฬิกา (ผ่านโปรแกรม Zoom)

การจัดกิจกรรมครั้งนี้มีผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม ๑๔๘ คน แบ่งเป็น กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ข้าราชการกลุ่มงานห้องสมุดและกลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๑ ของกลุ่มเป้าหมาย (ร้อยละ ๒๓.๖ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด) รวมทั้งมีผู้สนใจจากห้องสมุดอื่น ๆ ๑๑๒ คน เช่น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ กรมแพทยทหารบก กระทรวงยุติธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ และ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เป็นต้น แต่จากการสังเกตพบว่ามีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในระบบ Zoom มากกว่าจำนวนที่ลงทะเบียน โดยบางช่วงมีจำนวนสูงถึง ๑๙๖ คน

การบรรยายแบ่งเป็น ๓ หัวข้อย่อย ดังนี้

๑. การบรรยายในหัวข้อ “SMART Library ในมิติของหอสมุดแห่งชาติ” โดย ดร. ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคทกาล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาห้องสมุด สำนักหอสมุดแห่งชาติ มีเนื้อหาโดยสรุปมีดังนี้

บทบาทหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ ที่สำคัญคือต้องเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ของประชาชน และการจัดการมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ ซึ่งหอสมุดแห่งชาติได้มีการปรับตัวสู่การเป็น SMART Library มาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นในเรื่องของ บริการดิจิทัล การสร้างพื้นที่เรียนรู้ (Library as Space) และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการ รวมถึงบทบาทการสนับสนุน พลเมืองใหม่ (New Citizen) ให้มีคุณภาพ การรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยยึดองค์ประกอบของ SMART Library ๔ ด้าน คือ

- Smart services บริการด้วยนวัตกรรม ให้ผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง เช่น ระบบ Single Search บริการ e-book e-journal e-newspaper ฐานข้อมูลออนไลน์ บริการขอเลข ISBN ISSN DOI ออนไลน์ แอปพลิเคชันหอสมุดแห่งชาติ ระบบนำทางอัจฉริยะ และคลังวิดีโอ (Video on demand) เป็นต้น

- Smart people การนำ Social Media มาประยุกต์ใช้ในงานห้องสมุด การสร้าง Digital Content และการจัดฝึกอบรมออนไลน์ จะเป็นสิ่งที่สร้างทักษะและประสบการณ์ให้กับบุคลากรห้องสมุดให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล การจะเป็น Smart Librarian จะต้องมีความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ต้องรู้สารสนเทศ รู้ข้อมูล รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ต้องสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล งานวิชาการ และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมห้องสมุดทั้งทางกายภาพและดิจิทัล รู้เทคโนโลยี กฎหมายที่เกี่ยวข้องและมีจริยธรรมในการใช้ข้อมูล

- Smart place อาจจัดทำ Co-working Space มีจอแบบ Digital Signage จอแบบ Video Wall บริการ Augmented Reality in Library ทำให้เห็นเป็นภาพสามมิติ หรืออาจนำระบบ RFID มาเชื่อมข้อมูลไฟล์เสียงเมื่อนำหูฟังไปจ่อที่หนังสือจะได้ยินเรื่องราวในหนังสือนั้น รวมไปถึงการจัดมุม QR code ที่ทำให้เข้าถึง e-content ต่าง ๆ และระบบสื่อเคลื่อนที่อัจฉริยะ

- Smart Cultural Heritage พัฒนาระบบ National Digital Library เชื่อมโยงข้อมูลห้องสมุดต่าง ๆ ของไทยให้สืบค้นออนไลน์ด้วยหน้าจอดีเดียว อนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภูมิปัญญาของชาติ สร้างมาตรฐานการลงรายการทรัพยากร เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีมาตรฐานเดียวกันง่ายต่อการสืบค้น ทั้งนี้หอสมุดแห่งชาติยังทำหน้าที่ด้านเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพบรรณารักษ์ในระดับชาติและนานาชาติอีกด้วย

๒. การบรรยายในหัวข้อ “SMART Library ในมิติของห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร”
โดย นายอนันต์ สมมุต บรรณารักษ์ ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) มีเนื้อหาโดยสรุปมีดังนี้

วิทยากรได้บอกเล่าถึงกระบวนการในการทำงานโครงการของห้องสมุดอย่างเป็นระบบ ซึ่งใช้ระบบการจัดการที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรกำหนด คือ PMOP (Project Management Operation Platform) ด้วยความเชื่อว่าหากมีระบบการบริหารจัดการที่ดีไม่ว่าจะนำไปใช้กับ platform ใดก็ตาม งานนั้นย่อมจะดีตามไปด้วย ระบบนี้ได้นำข้อดีของการจัดการโครงการระบบอื่น ๆ มาพัฒนาให้เป็นระบบที่เหมาะสมกับการทำโครงการในแต่ละปี โดยจะเป็นการทำงานของทุกฝ่ายร่วมกันตั้งแต่ระดับผู้บริหารและปฏิบัติมีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา ๗ ขั้นตอน ได้แก่ ๑ กำหนดทิศทางและนโยบาย ๒ กำกับทิศทางตามนโยบาย ๓ ริเริ่มโครงการ ๔ วางแผนงาน ๕ ดำเนินงาน ๖ ควบคุมและติดตามผล ๗ ปิดงาน เป็นการติดตามและการสร้าง impact จากงานที่ทำและนำบทเรียนมาวางแผนต่อยอดในอนาคต ซึ่งทั้งหมดนี้ยึดหลักการเพื่อให้เป็นการบริหารแบบธรรมาภิบาล ๕ องค์ประกอบ คือ

- Protocol กติกาข้อกำหนดต่าง ๆ
- Process ลำดับขั้นตอนดำเนินการไปสู่ผลลัพธ์
- Procedures มาตรฐานการปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้น
- Role & Responsibilities บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละระดับ
- Templates แบบฟอร์มที่ทำหน้าที่กำหนดเงื่อนไข เพื่อใช้กำกับการทำงาน

๓. การบรรยายในหัวข้อ “SMART Library ในมิติของหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” โดย นายทวีศักดิ์ แก้วบุรี บรรณารักษ์ชำนาญการ กลุ่มสารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กองหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับวีดิทัศน์บรรยายการดำเนินงาน Smart Library โดย นายณภดล แก้วบรรพต นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มพัฒนาคลังความรู้ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพของประเทศ กองหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปมีดังนี้

วิทยากรได้สรุปถึงห้องสมุดอัจฉริยะในบริบทของการให้บริการของหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีว่า มุ่งเน้นการเข้าถึงสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการนำไปใช้ประโยชน์ (สะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ง่ายเพียงปลายนิ้วสัมผัส) และกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของห้องสมุดสีเขียว โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑. ออกแบบบริการให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ทั้งผู้ใช้หลักบุคลากรของกรมวิทยาศาสตร์บริการ (Fast Document Delivery Service) และผู้ใช้ทั่วไป
๒. จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๓. พัฒนาสารสนเทศเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ จัดทำสารสนเทศเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงและการนำไปใช้ประโยชน์ ประมวลสารสนเทศพร้อมใช้ ประมวลสารสนเทศเฉพาะเรื่อง

ซึ่งแนวคิดในการให้บริการอาศัยกรอบในการดำเนินการหลายเรื่องมาประกอบ เช่น ตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์ราชการสะดวก ศูนย์ข้อมูลข่าวสารราชการของกรมวิทยาศาสตร์บริการ ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ร.บ.ข้อมูลส่วนบุคคล และการจัดการห้องสมุดสีเขียว เป็นต้น ที่สำคัญคือ ต้องการตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบันด้านเทคโนโลยี ด้านความต้องการของผู้ใช้บริการ และสถานการณ์โรคระบาด เป็นต้น

ตัวอย่างบริการพิเศษของหอสมุดฯ ได้แก่ บริการจัดหาเอกสารฉบับเต็ม การชำระค่าบริการต่าง ๆ ด้วย QR code ผ่านโทรศัพท์มือถือ ฐานข้อมูลสารสนเทศเฉพาะทาง บริการ e-Book e-Journal แอปพลิเคชันอ่านหนังสือออนไลน์ (Science e-Book DSS App) บริการระบบตรวจสอบเอกสารมาตรฐาน และบริการส่งหนังสือให้ผู้ใช้บริการ จากนั้นได้นำเสนอวิดิทัศน์แนะนำรายละเอียดบริการต่าง ๆ และเน้นย้ำถึงแนวคิดที่ว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะนอกจากจะเชี่ยวชาญในเรื่องห้องสมุดแล้วผู้บริกรยังคาดหวังให้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่หน่วยงานนั้น ๆ รับผิดชอบอีกด้วย หากไม่รู้จำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติมให้ได้มากที่สุด

องค์ความรู้จากการบรรยายทั้ง ๓ หัวข้อดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวอย่างของการทำงานอย่างมืออาชีพ และหากหอสมุดรัฐสภานำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการทำงานทั้งด้านการสร้างนวัตกรรมในการให้บริการ การจัดพื้นที่ให้บริการ การสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัล รวมถึงการปรับตัวสร้างทักษะในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีความ Smart และพัฒนางานหอสมุดรัฐสภาให้ก้าวเข้าสู่การเป็น SMART Library ที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ หลังจากการเสวนาได้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์ สรุปผลได้ดังนี้

๑. ผู้ตอบแบบสอบถาม

มีผู้ตอบแบบประเมินผลกิจกรรม จำนวนทั้งหมด ๑๘๑ คน แบ่งเป็น กลุ่มงานห้องสมุด ๘.๙% กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ๙.๔% และหน่วยงานภายนอก ๘๑.๗% ซึ่งเมื่อพิจารณาตามสายงานพบว่า เป็น สายวิชาการ ๕๒.๖% (บรรณารักษ์ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ อาจารย์ บริการสารสนเทศ วิเทศสัมพันธ์ สนับสนุนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย) สายทั่วไป ๒๘.๙% และสายงานบริหาร ๑๖.๑%

๒. ระดับความพึงพอใจ

๒.๑ ด้านวิทยากร

พอจะสรุปได้ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจวิทยากรในระดับมากที่สุดทุกด้าน และรองลงมาคือพึงพอใจระดับมาก ทั้ง ๓ ท่าน ซึ่งสรุปตัวเลขของผู้ที่พึงพอใจในระดับมากที่สุด ดังนี้

ระดับความพึงพอใจด้าน ชื่อวิทยากร	มีความรู้ประสบการณ์ ในเนื้อหาที่จะบรรยาย	ความสามารถในการ ถ่ายทอดเนื้อหาได้ ชัดเจน	การเปิดโอกาสให้ ซักถามแสดงความคิดเห็น
ดร.ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล	มากที่สุด ๕๔.๑%	มากที่สุด ๔๙.๒%	มากที่สุด ๔๖.๔%
อ. อนันต์ สมมูล	มากที่สุด ๕๔.๗%	มากที่สุด ๕๓%	มากที่สุด ๕๐.๓%
อ. ทวีศักดิ์ แก้วบุรี	มากที่สุด ๕๙.๗%	มากที่สุด ๕๖.๔%	มากที่สุด ๕๔.๑%

๒.๒ ด้านการฝึกอบรม

ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่พึงพอใจการฝึกอบรมในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ พึงพอใจด้านเนื้อหาในระดับมากที่สุด ๕๗.๕% พึงพอใจด้านระยะเวลาการฝึกอบรมในระดับมากที่สุด ๔๗.๕% พึงพอใจด้านรูปแบบการจัดในระดับมากที่สุด ๕๐.๘%

๒.๓ ด้านความรู้ความเข้าใจ

ก่อนการฝึกอบรมผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๙% และหลังอบรมผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากถึง ๕๖.๔% ส่วนด้านการประยุกต์ใช้ ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่คิดว่าสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในงานได้ในระดับมาก ๕๖.๔%

โดยภาพรวมจากผลการประเมินข้างต้นในมุมมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้สนใจทั่วไปซึ่งชอบคุณคณะผู้จัดและชื่นชมว่าเป็นกิจกรรมที่ดี และเสนอแนะให้จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ในลักษณะนี้ต่อเนื่องเพราะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานอื่น รวมทั้งเสนอให้มีการเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งให้มากขึ้น การจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีปัญหาในเรื่องระดับเสียงของวิทยากรบางท่านที่อาจจะเบาในบางช่วง ซึ่งในช่วงทดสอบก่อนบรรยายไม่มีปัญหานี้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการนำเสนอสไลด์ผ่านซูมที่ผู้บรรยายและผู้ฟังเห็นภาพไม่ตรงกันซึ่งต้องหาวิธีแก้ไขในคราวต่อไป จากการประเมินผลการจัดกิจกรรมในมุมมองของผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเห็นว่าการจัดกิจกรรมในครั้งนี้นี้ประสบความสำเร็จระดับมาก ในขณะที่เดียวกันได้มีการทำการประเมินตนเองของทีมงานผู้จัดกิจกรรมด้วย พบว่าทีมงานส่วนใหญ่เห็นว่าการเตรียมการก่อนการจัดเสวนานั้นประสบความสำเร็จในระดับมากทุกด้าน ส่วนในการดำเนินการในวันจัดกิจกรรมนั้น ทีมงานส่วนใหญ่เห็นว่าประสบความสำเร็จในระดับมากทุกด้าน และทีมงานทุกคนล้วนมีความภูมิใจในการจัดกิจกรรมครั้งนี้

ประโยชน์และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

- ทำให้บุคลากรหอสมุดรัฐสภาได้เห็นแนวทางของการดำเนินงานด้าน Smart Library ของห้องสมุดอื่นทั้งในมิติของห้องสมุดระดับชาติและห้องสมุดเฉพาะที่ชัดเจน และอาจนำแนวคิดตัวอย่างดังกล่าวมาประยุกต์และพัฒนางานเพื่อให้เหมาะกับบริบทในการบริการของหอสมุดรัฐสภา การสร้างนวัตกรรมในการให้บริการนี้ อาจทำให้บุคลากรบางท่านเกิดองค์ความรู้เฉพาะด้าน หรือเป็นเจ้าของผลงานที่น่าสนใจ สามารถเป็นวิทยากรบรรยายถ่ายทอดองค์ความรู้นั้น ๆ ให้กับห้องสมุดอื่น ๆ ได้ในอนาคต

- เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เห็นว่าหากมีความพร้อมที่จะพัฒนางาน ไม่ต้องรอเวลาให้เก้งกอนแล้วจึงจะลงมือทำแต่สามารถทำไปเรียนรู้ไปได้ตลอดเวลา โดยนำปัญหามาหาทางแก้ไขในคราวถัดไป

- การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ได้รับการตอบรับจากผู้สนใจจากหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างมาก มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากได้แสดงความขอบคุณและชื่นชมมายังคณะผู้จัด เนื่องจากเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สามารถเข้าร่วมประชุมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดกิจกรรมนี้จึงเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับหน่วยงานอีกทางหนึ่ง และเป็นการสร้างเครือข่ายที่ดีในอนาคต

- ในอนาคตอาจมีความร่วมมือในการสร้างมาตรฐานในการจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลร่วมกันระหว่างห้องสมุดเฉพาะต่าง ๆ

- การจัดกิจกรรมในลักษณะออนไลน์ครั้งนี้ทำให้เห็นชัดว่าแม้วิทยากรหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะอยู่ในภาวะที่ต้องกักตัวจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ แต่ยังสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องไม่สะดุดจนสำเร็จลุล่วง ผ่านช่องทางออนไลน์